

תעסוקה איכותית לנשים חרדיות

ד"ר הלה אקסלרד, מכון אהרן למדיניות כלכלית, אוניברסיטת רייכמן
ד"ר אסף מלחי, המכון הישראלי לדמוקרטיה

האגודה הישראלית לכלכלה
אוניברסיטת תל אביב
יוני 2023

תעסוקה איכותית

תעסוקה שמאפשרת לצמצם את פערי השכר בין נשים חרדיות ליהודיות לא

חרדיות

בוועדת תעסוקה 2030 הוגדר:

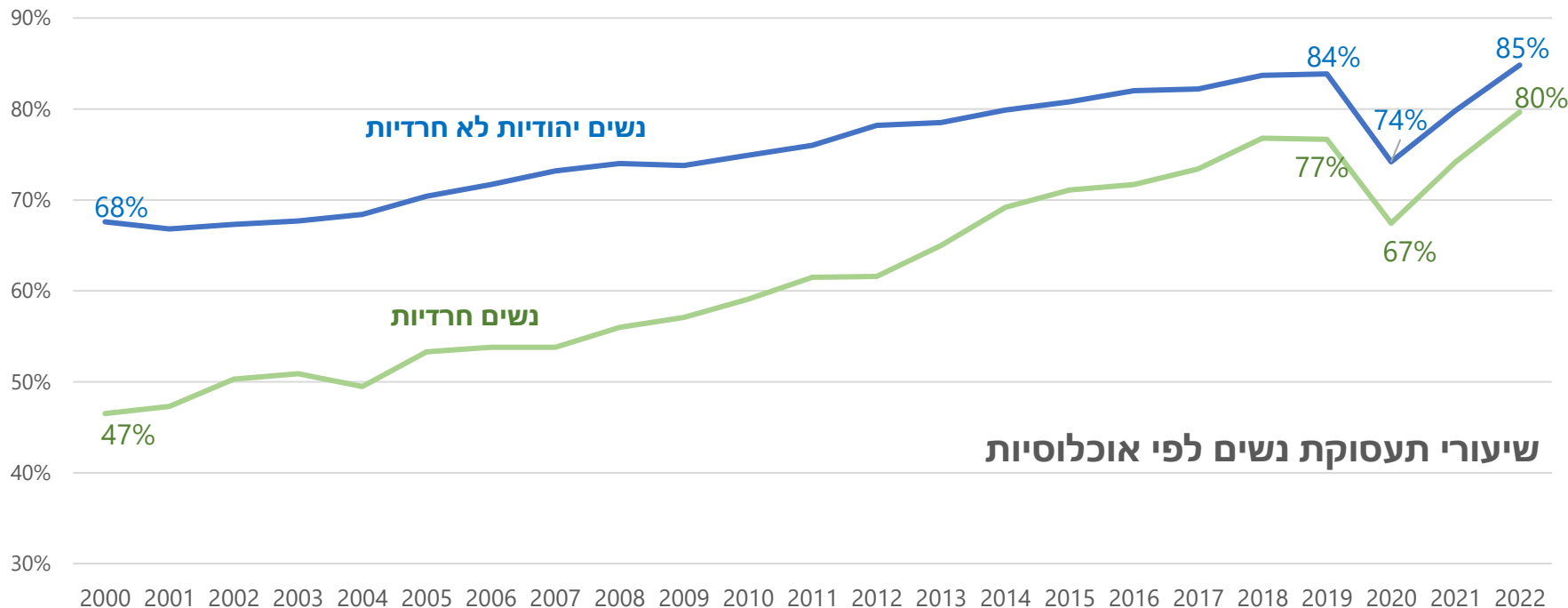
עלייה של 3.3% לשנה בשכר החודשי הנומינלי של נשים חרדיות בגילאי 25-39

היעד האיכותי מבוסס על נתוני 2002-16: השכר של חרדיות צריך לעלות ב 0.5%-0.8% מעל עליית השכר של 'לא חרדיות'

הדרך לפי וועדת תעסוקה:

1. עלייה בשיעורי התעסוקה
2. פתיחת אפשרויות תעסוקה מגוונות, המאפשרות היקפי משרה גדולים יותר
3. הכשרות מקצועיות עם תשואה בהתאם להחלטות 2030

מבחינת יעד התעסוקה: היעד כמעט הושג

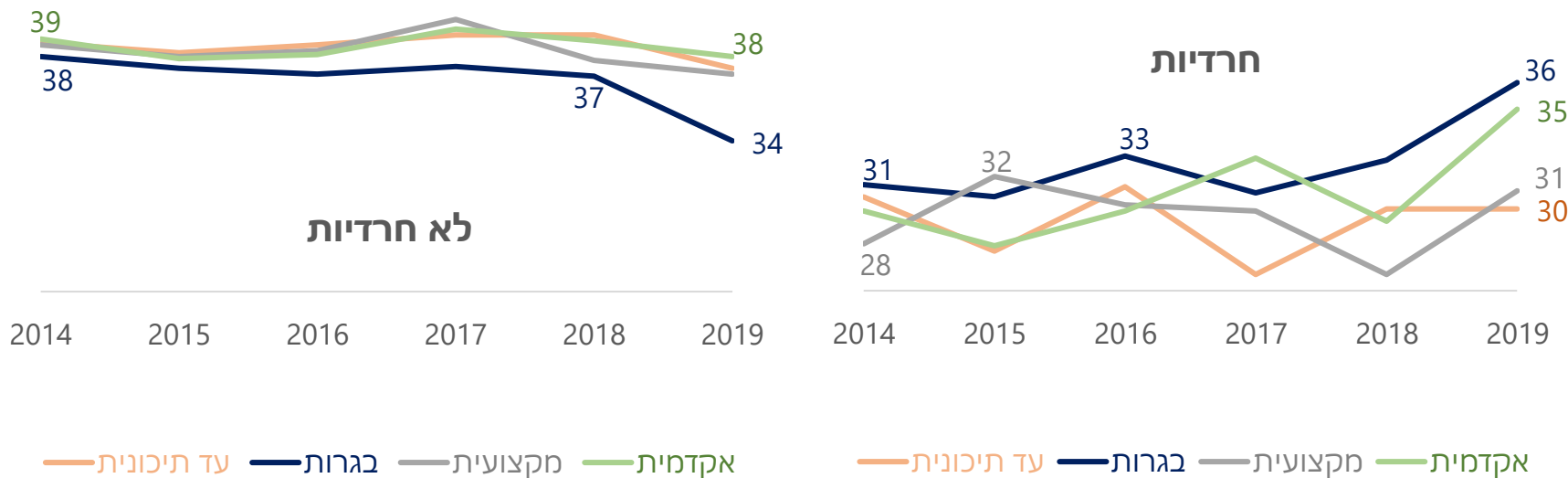

שיעורי תעסוקת נשים לפי אוכלוסיות

מקור הנתונים: עיבודי מכון אהרן, לנתוני סכ"א, למ"ס. בני 25-64, חרדים עד 2014 לפי מוסד לימודים אחרון, מ 2014 על פי הגדרה עצמית

נשים חרדיות עובדות פחות מלא- חרדיות בכל רמות ההשכלה, אך יש גידול בשעות עבודה

שעות עבודה של נשים חרדיות ולא חרדיות

מקור: עיבודים לסקרי הוצאות והכנסות, למ"ס. נתונים ריאליים, נשים חרדיות, שכירות בגילאי 25-39

ולמרות המגמות החיוביות:

➤ **קיימים פערי שכר משמעותיים** נשים חרדיות משתכרות פחות

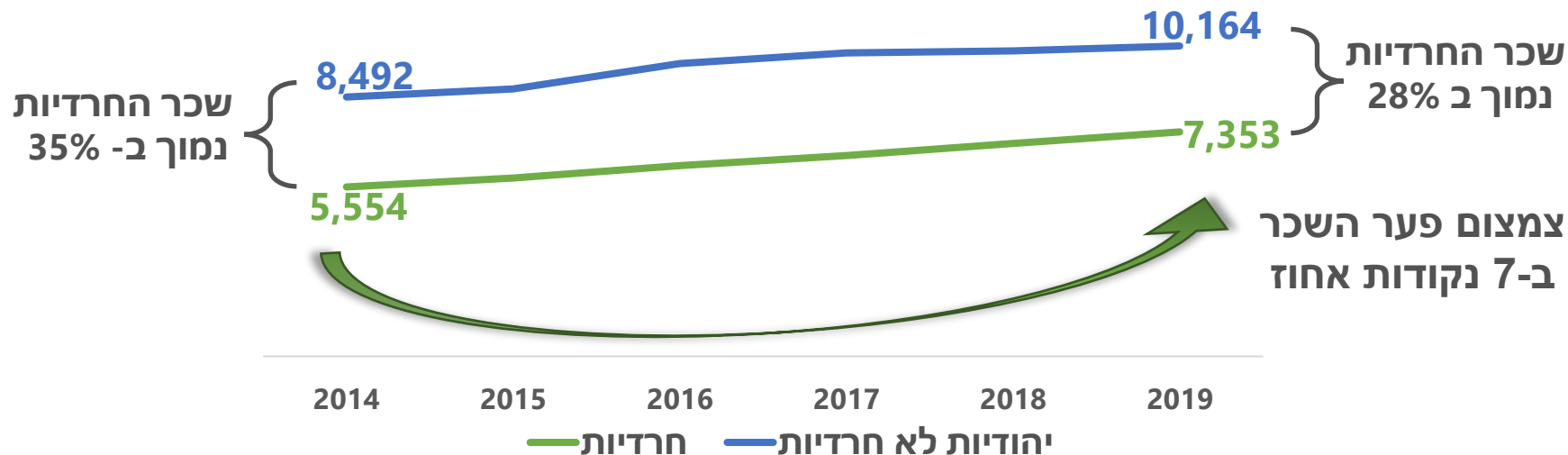
מנשים לא חרדיות

➤ **פערי השכר מתרחבים** עבור כל קבוצת גיל לאורך השנים, וכן

בהשוואה של קבוצות גיל שונות- הפערים מתרחבים עם העלייה בגיל

ב 2014-2019 קצב עליית השכר בקרב חרדיות 5.8%, גבוה ב-2.2 נקודות האחוז בהשוואה ללא חרדיות

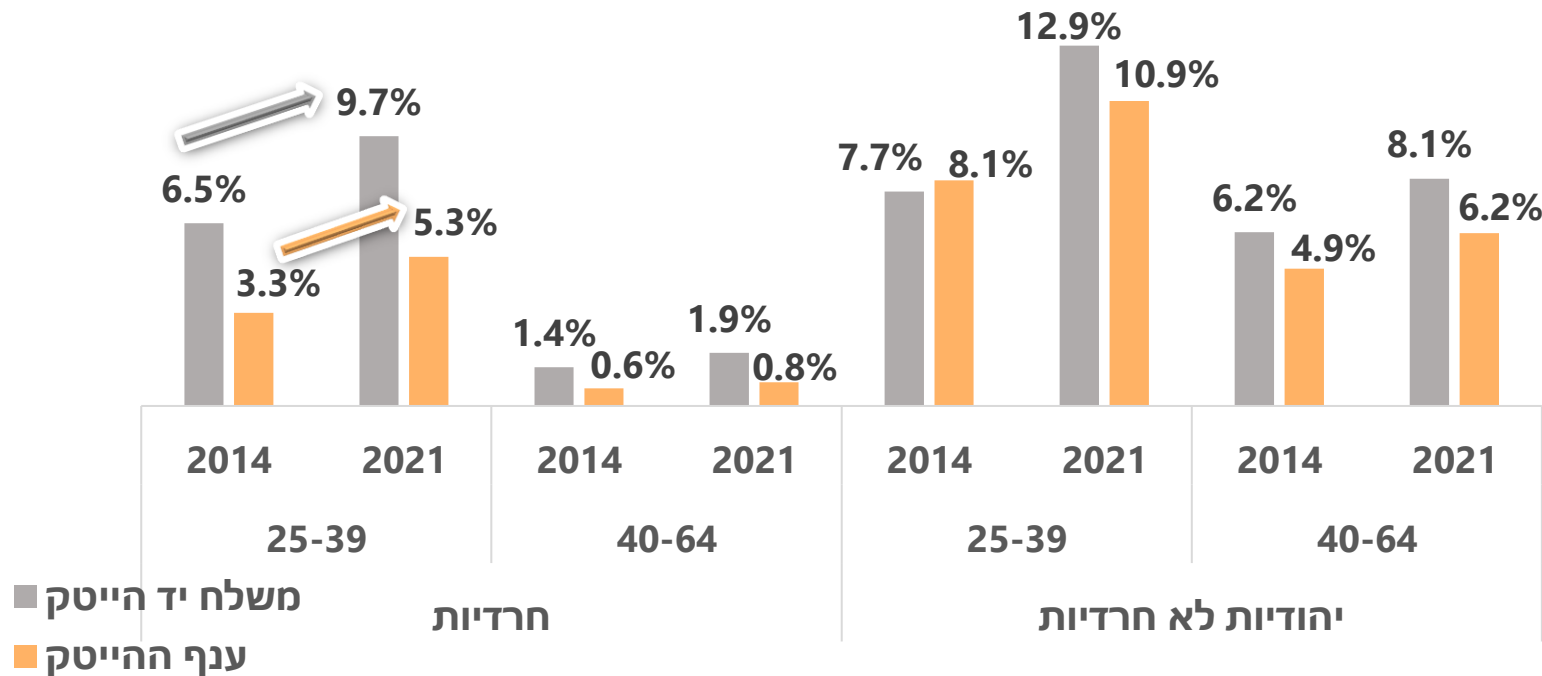
שכר ממוצע לפי קבוצת אוכלוסייה, גילי 25-39, 2014-2019

מקור: נתונים מנהליים, שכר נומינלי, הכנסה מעבודה שכירה, לא חרדיות - שכירות + עצמאיות, גילי 25-39

עלייה בשיעור הצעירות החרדיות המועסקות בענף ההייטק ובמשלח יד הייטק

שיעור מועסקות בענף ההייטק ובמשלח יד הייטק, לפי קבוצות אוכלוסייה וגיל

מקור: עיבודי המחברים לסקרי כוח אדם, למ"ס

בין הסיבות לפערי השכר

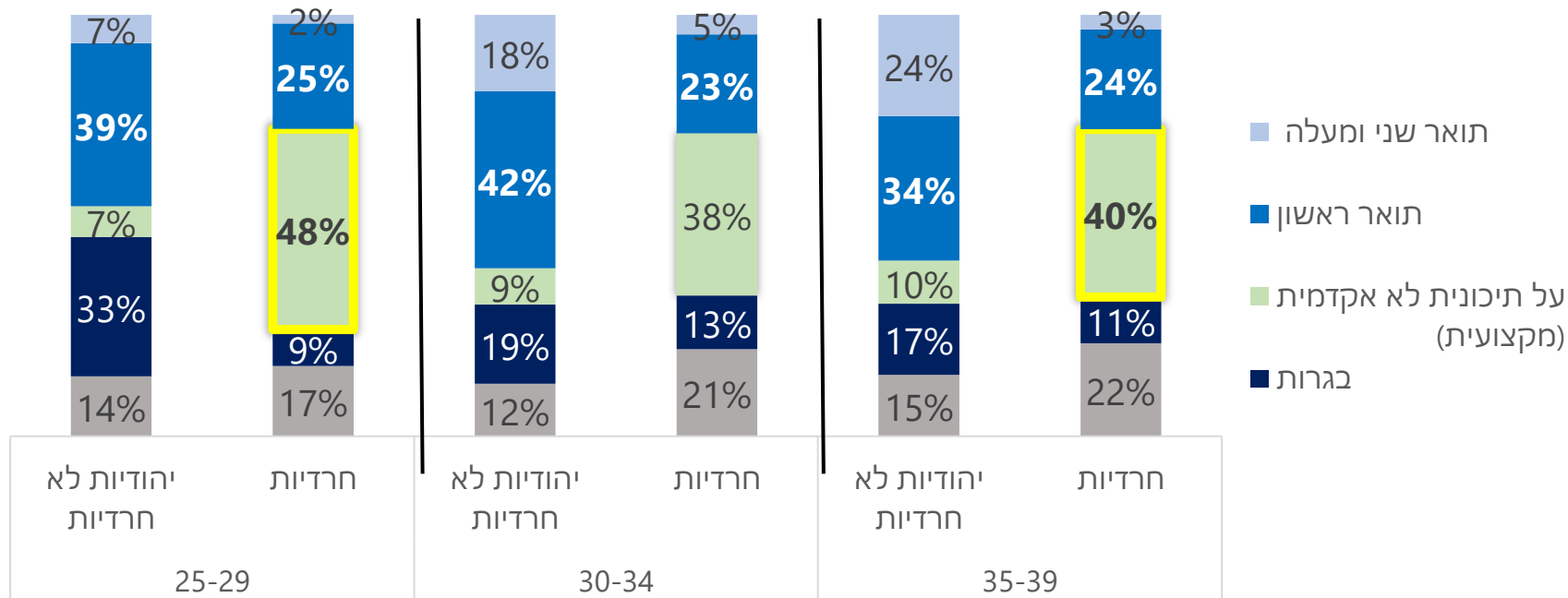
1. ענפי התעסוקה בהן מועסקות נשים חרדיות מתאפיינים בשכר נמוך
2. איזון בית משפחה – נשים חרדיות עובדות במשרות חלקיות

מגמות

השכלה מקצועית/ טכנולוגית

עליה בשיעור הנשים החרדיות עם השכלה מקצועית

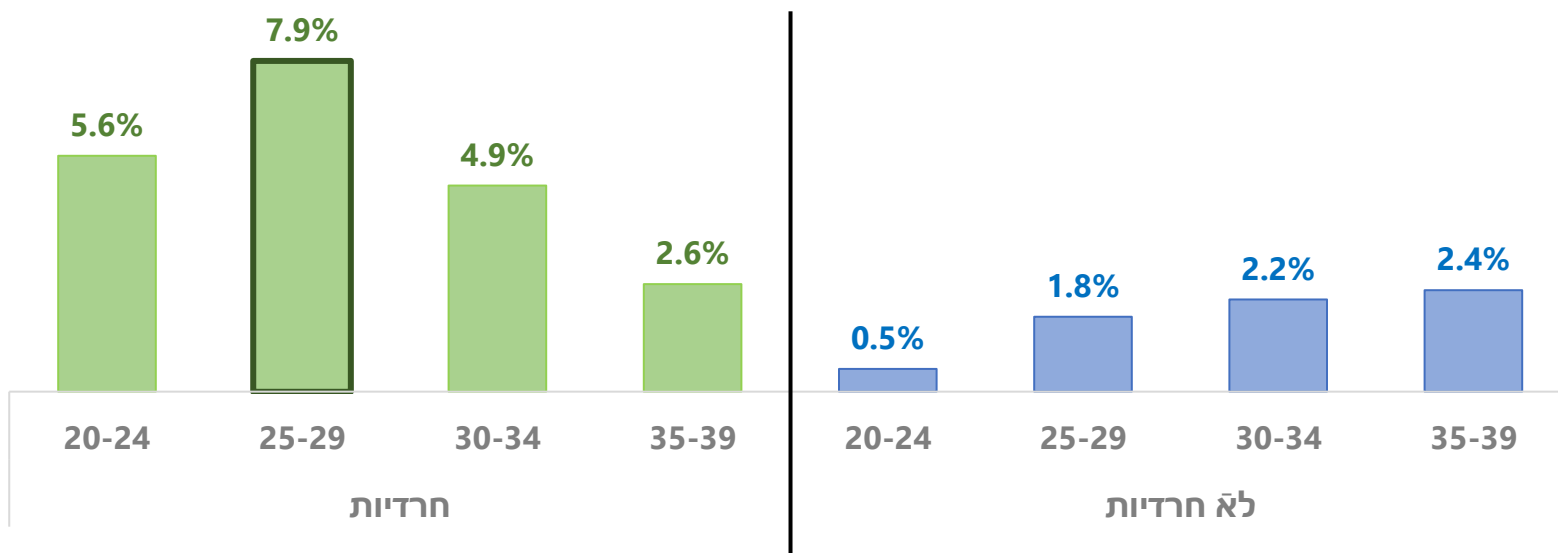
חרדיות ולא חרדיות לפי גיל ורמות השכלה, 2019

מקור: עיבודי המחקרים לסקרי כוח אדם, למ"ס

יותר צעירות חרדיות זכאיות לדיפלומת מה"ט

שיעור זכאיות לדיפלומה של מה"ט (המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית), מתוך קבוצת הגיל, לפי אוכלוסייה

מקור: עיבודים לנתונים מנהליים, נתונים ל 2019

השתלבות בתעסוקה ושכר של נשים חרדיות עם הכשרה מקצועית

שכר

- נשים חרדיות מרוויחות פחות מ'לא חרדיות' - פער של 28% בממוצע
- לחרדיות במה"ט וביג' יד' שכר גבוה יותר ממקבילותיהן שאינן חרדיות (סיגנל לאיכות?)

תעסוקה

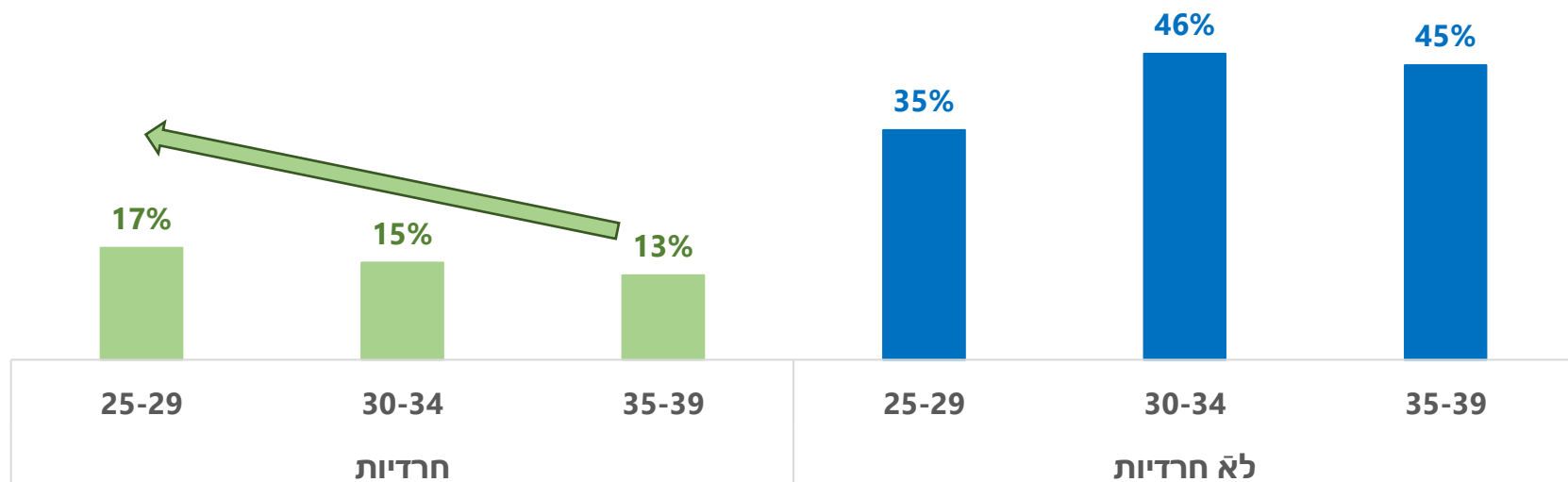
- שיעורי תעסוקה במגמת עליה
- 84% לבעלות השכלה נוספת לא אקדמית (תעודת סיום בי"ס על-תיכוני שאינה תעודה אקדמית)
- נמוכים רק באחוז משיעורי התעסוקה של נשים לא חרדיות

מגמות

השכלה אקדמית

אחוז החרדיות הזכאיות לתואר אקדמי - עולה בקרב הצעירות

אחוז הזכאיות לתעודה אקדמית כאחוז מקבוצת הגיל

מקור: עיבודים לנתונים מנהליים, 2019

השכלה אקדמית של חרדיות כתלות במאפיינים דמוגרפיים

קבוע				
-0.5%	1.8%	24.7%	15.2%	שנת לידה 1985-1989
2.0	2.1	1.5		שנת לידה 1990-1994
4.0	4.5	3.7		מחוז צפון
0.5	1.4	2.3		מחוז דרום
2.2	2.8	0.6		מחוז חיפה
-2.7	-1.6	-1.8		מחוז מרכז
8.0	9.2	11.6		מחוז יהודה ושומרון
-3.8	-3.6	-0.5		מחוז תל אביב
-4.8	-4.3	-5.0		מספר אחים בגיל 17
-1.5	-1.7	-1.7		שנות השכלה אב
-0.2	-0.2			שנות השכלה אם
1.9	2.0			log(הכנסת אב בגיל 17)
0.4				log(הכנסת אם בגיל 17)
0.3				מספר תצפיות
479,572	479,572	584,940	774,297	adj R-sqr
0.151	0.143	0.0879	0.0278	

השתלבות בתעסוקה ושכר של נשים חרדיות עם השכלה אקדמית

שכר

פערי השכר בהשכלה אקדמית

מתרחבים - 36% בממוצע

למה?

תעסוקה

➤ שיעורי תעסוקה גבוהים

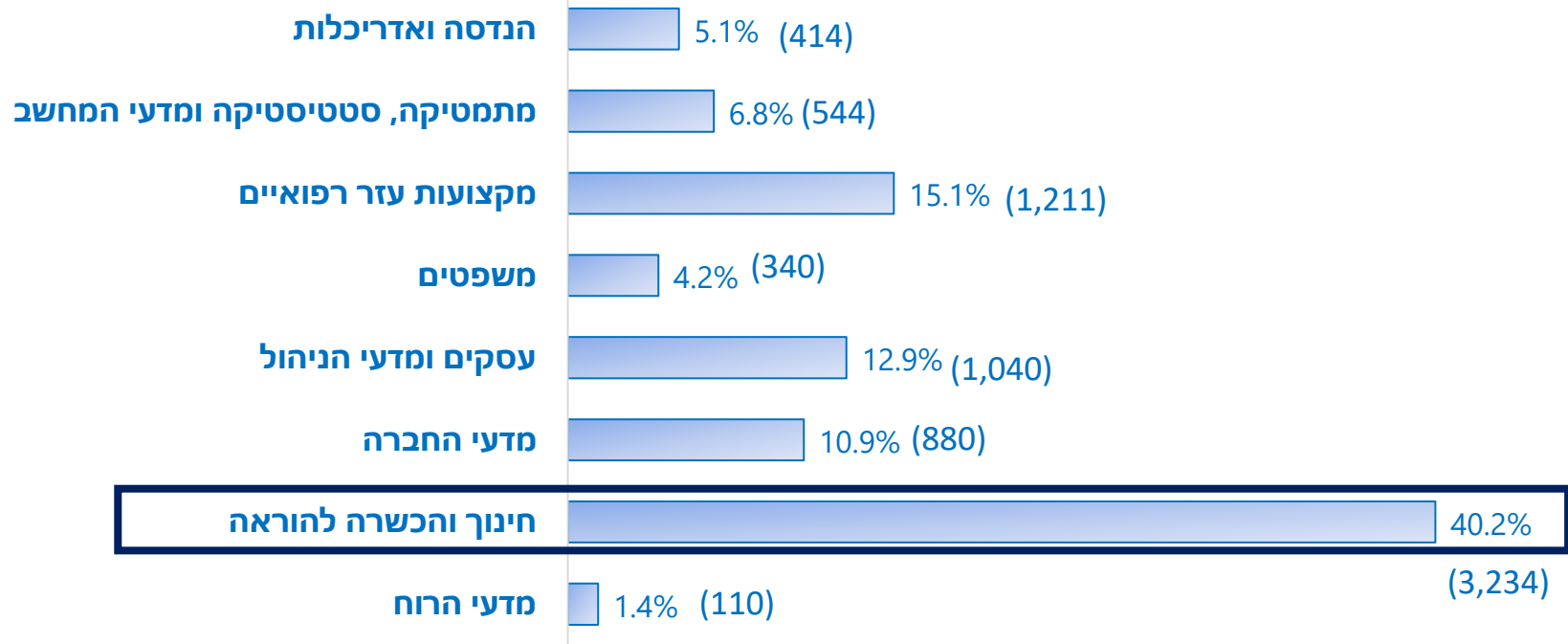
לאקדמאיות חרדיות 86%-90%

➤ שיעור דומה לזה של נשים

יהודיות לא חרדיות

מה לומדות נשים חרדיות באקדמיה?

(בסוגריים - מספר הנשים)

■ ממוצע תש"פ - תשפ"א

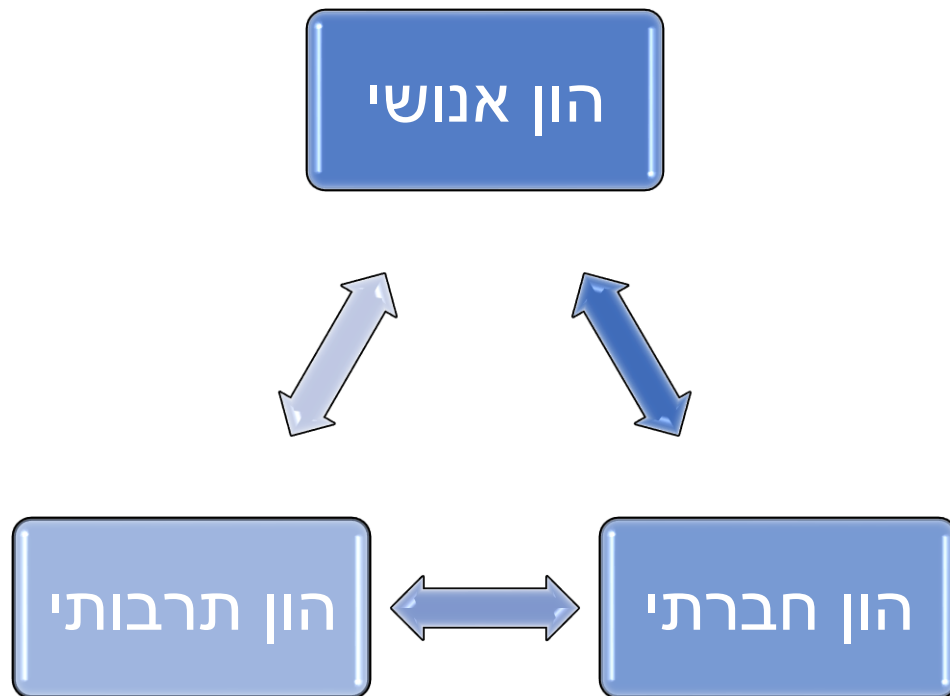
מקור: עיבודים לנתוני מל"ג

לא כולל תואר שלישי באריאל ולא כולל האוניברסיטה הפתוחה

שכר חרדיות כתלות במאפיינים דמוגרפיים

קבוע	8.72	8.63
שנת לידה 1985-1989	-0.08	-0.06
שנת לידה 1990-1994	-0.21	-0.18
לכל היותר תעודת בגרות	0.08	⁹ 0.11
י"ג י"ד	0.14	0.12
מה"ט	0.68	0.66
אקדמי	0.45	0.46
נשואה		0.07
גרושה		-0.10
אלמנה		-0.50
מספר ילדים		0.01
מחוז צפון		-0.23
מחוז דרום		-0.11
מחוז חיפה		-0.09
מחוז מרכז		0.05
מחוז יהודה ושומרון		0.07
מחוז תל אביב		0.10
מספר תצפיות	601,209	600,549
adj R-sqr	0.135	0.153

חסמים לתעסוקה איכותית

חסמים לתעסוקה איכותית שלב ההכשרה המקצועית

איכות ההכשרה

מי מלמד? איך מלמדים?
מה הרמה?

תחומי הכשרה

מיעוט תחומי הכשרה בסמינרים,
וללא קשר לביקושים בשוק העבודה

חסמים לתעסוקה איכותית שלב האקדמיה

חוסר גיוון בתחומי לימוד

מיעוט תחומי לימוד באקדמיה
המותאמים ומונגשים לנשים חרדיות

קושי אידיאולוגי-תרבותי

להשתלב באקדמיה, חשש
מפגיעה בזהותה של האישה
החרדית ומסולם הערכים שלה

חסמים לתעסוקה איכותית שלב האקדמיה

קשיים לימודיים

42% מהסטודנטיות החרדיות דיווחו על רמה גבוהה של קושי בלימודים.

שכר לימוד ומשך הלימודים

אתגר לנוכח משך הלימודים הארוך, והעובדה שבמקרים רבים, הן מפרנסות יחידות.

דור ראשון להשכלה וחוסר התמצאות אקדמית

מנהלת חרדית בכירה במשרד החינוך: "הן [הסטודנטיות החרדיות] צריכות המון עזרה. זה לא שיש כאן תלמידות שהן דור שני להשכלה באקדמיה שאמא שלהן עשתה זה, והיא כבר יודעת איך להסתדר, במה לבחור ומה צריך לעשות".

חסמים לעבודה איכותית

בשלב התעסוקה

קידום (היעדר)

חוסר רצון וחשש להתקדם למשרות ניהוליות
בעלות תשואת שכר גבוהה

- מחיר אישי-משפחתי (הורות)
- מחיר חברתי-קהילתי (נורמות חברתיות שאינן תומכות בקריירה)
- מחיר ריגשי: חוסר מוכנות ליחסים בין-אישיים במקומות עבודה מעורבים

מסוגלות תעסוקתית (Employability) נמוכה ומיומנות רכות חסרות

"[...] החסם המהותי הוא מיומנויות רכות – איך למשל להתראיין ולהתקבל לעבודה, איך להיות יצירתית ויזמית, להיות אסרטיביות [...] קיים גם חוסר אמון וביטחון עצמי ביכולות שלהן." (חרדית, מנהלת ויזמת עסקית-חברתית).

רישות חברתי (Network) מוגבל

"הרשת החברתית החרדית שלהן כמעט ולא מכירה את העולם התעסוקתי והיא נועדה להגן עליהן מפני עולם זה, זו כמובן מגבלה אדירה" (חוקרת אקדמאית לא-חרדית)

חסמים לתעסוקה איכותית של התעסוקה

מסגרות לילדים

מיעוט מסגרות טיפוליות לגיל הרך
(צהרונים/משפחתונים)

מרכז - פריפריה חרדית

הגירת משפחות חרדיות צעירות לפריפריה (בשל
מצוקת דיור חמורה) בה יש ביקושים נמוכים
לעובדים - ככלל ובפרט עבור אוכלוסייה זו.
היעדר של רישיון נהיגה ובעלות נמוכה על כלי
רכב פרטיים רק מעצימים את הקושי לנשים
חרדיות צעירות

חסמים לתעסוקה איכותית של התעסוקה

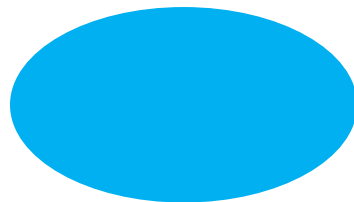
פערים תרבותיים בין עובדות חרדיות למעסיקים חילוניים

- התערות חברתית נמוכה במרחבי
עבודה משותפים
- היעדרם של מעגלי תמיכה לנשים
חרדיות בסביבה חילונית

העדפה לעבודה במרחב תעסוקתי

9.5% בלבד מהעובדות החרדיות עובדות
בסביבת עבודה לא-חרדית (ללא עובדים
חרדים נוספים)

יעדים מוצעים ל 2030 וכלים להשגתם

יעד מה"ט 14% מהחרדיות, יעד הכשרות מקצועיות איכותיות 40%

בשלב בית הספר

- סאלד מוגבר – ברמה של 5
- יח"ל באנגלית ובמתמטיקה
- הכשרת מורות – לחיזוק תחומי אנגלית, מתמטיקה ושפה

בסמינרים

- הטמעת הכשרות מקצועיות בתוך הסמינרים
- הרחבת מסלולי הלימוד המוצעים (ביוטכנולוגיה, רכש ולוגיסטיקה, אקטואריה, מעטפת הייטק, מפעילי מכשור רפואי)
- הכשרת מורים בתחומי ידע – שהיום לא מוצעים
- שיפור שיטות ההוראה – חקר ולא שינון

יעד מה"ט 14% מהחרדיות, יעד הכשרות מקצועיות איכותיות 40%

בסמינרים

- לימוד איכותי ואקרדיטציה למשל באמצעות יחידות "חוץ אקדמיות" שיופעלו במסגרת הסמינרים, שיאפשר המשך לתואר אקדמי במסלול מקוצר
- ליווי ותמיכה בהשמה תעסוקתית הענקת מיומנויות רכות, פיתוח חוסן נפשי
- השתתפות המדינה במימון בכל מקום שהתשואה להשכלה עוברת 6%, על מנת להוזיל את העלויות ולאפשר לתלמידות רבות יותר לרכוש הון אנושי

יעד אקדמיה - 20% נשים חרדיות עליה של 2% בשנה (חצי מהאחוז של לא חרדיות)

- יצירת קפסולות של 20-30 בנות, שיצאו ללימודים באוניברסיטה יחד
- מלגות קיום לסטודנטיות נשואות או אימהות
- עידוד הסמינרים (באמצעות תקצוב מדורג) לשלב לימודים אקדמיים במסגרת הסמינר
- פתיחת אפשרויות ותחומי הכשרה נוספים שמתאימים לנשים חרדיות
- פתיחת מסלולים נוספים במקצועות טיפול (למשל תזונה)
- נדרשת הגדלת שדות קליניים להתמחות, שתאפשר פתיחת מסלולי לימוד והגדלת מכסת הסטודנטיות הלומדות תחומים אלו

רפורמה בהכשרות טכנולוגיות ומקצועיות

- לפי מתווה הביקושים במשק, יש לוודא שמערכת ההכשרות המקצועיות לחרדיות נותנת מענה לתחומים שיש וצפוי להיות להם ביקוש בשנים הקרובות
- הסרת דרישה לתואר אקדמי, אבל אך ורק במשלחי יד שבהן אין דרישה לתואר במדינות מקבילות, **למשל רוקחות (בשוודיה), סיעוד ואופטיקה (בהולנד)**

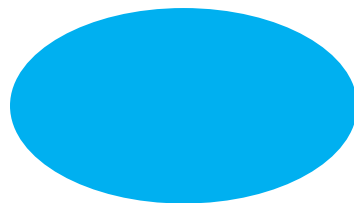
המלצות נוספות לשלב התעסוקה

- הקמת קהילות מקצועיות לנשים חרדיות
- הרחבת מסגרות טיפוליות לגיל הרך (שיאפשרו הגדלת אחוזי משרה)
- הקמת מרחבי תעסוקה ליזמות עסקית של נשים חרדיות

תכנית לשיפור ההון האנושי של נשים חרדיות תגדיל את האפשרויות שעומדות בפניהן, מבלי לפגוע בזהותן, ותקדם את הכלכלה הישראלית

hila.axelrad@runi.ac.il

malchi.asaf@gmail.com

נספחים

נתוני ויעדי תעסוקה ל-2020 ול-2030

נתוני 2019	יעד שיעור תעסוקה ל-2020	נתוני 2022	יעד שיעור תעסוקה ל-2030	יעד איכות תעסוקה ל-2030
גברים חרדים*	52.2	63.0	53.4	65/70
נשים ערביות	37.4	41.0	41.7	53
נשים חרדיות*	77.5	63.0	80.1	81
גברים ערבים	76.1	78.0	73.2	83
יהודים לא-חרדים (גברים ונשים)	85.6	83.0	86.0	86

חרדים על פי הגדרת המועצה הלאומית לכלכלה, הנתון ל 2022 על פי הגדרה עצמית

בקהורטה 20-24 פערי השכר נפתחו עד 4% בשנת 2019
בקהורטה 25-29 פערי השכר עלו מ 7% ל 25% בשנת 2019
בקהורטה 30-34 פערי השכר עלו מ 32% ל 34% בשנת 2019

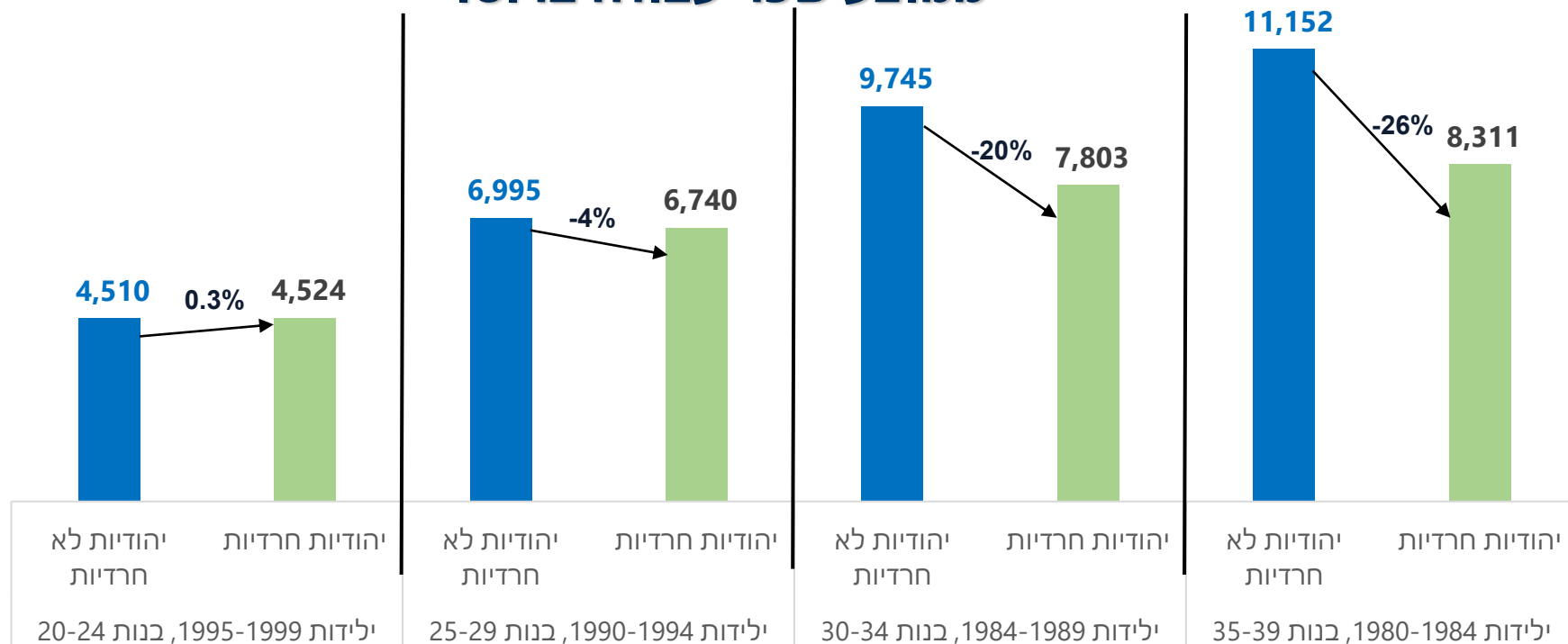
ממוצע שכר עבודה ברוטו

2014				2019			
גיל	לא חרדיות	חרדיות	אחוז הפער	גיל	לא חרדיות	חרדיות	אחוז הפער
20-24	3,586	3,572	0%	25-29	6,995	6,740	4%
25-29	5,715	5,321	7%	30-34	9,745	7,803	25%
30-34	8,123	6,173	32%	35-39	11,152	8,311	34%

מקור: עיבודים לנתונים מנהליים, 2014, 2019

פערי השכר גבוהים יותר בקרב המבוגרות

ממוצע שכר עבודה ברוטו

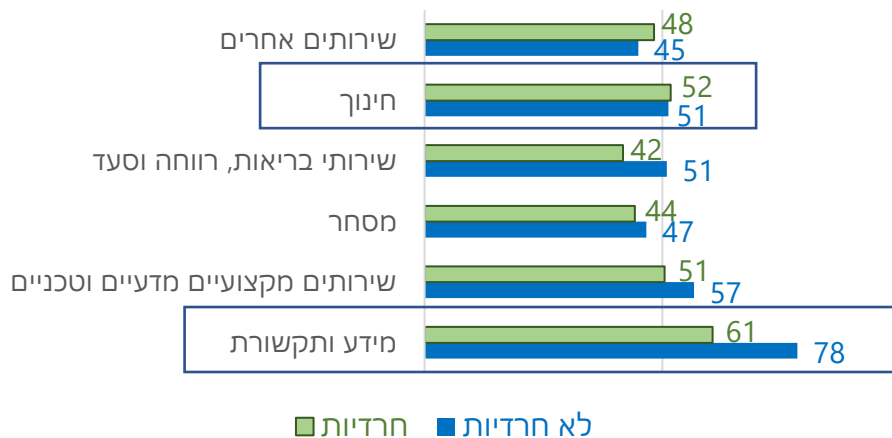

מקור: עיבודים לנתונים מנהליים, 2019

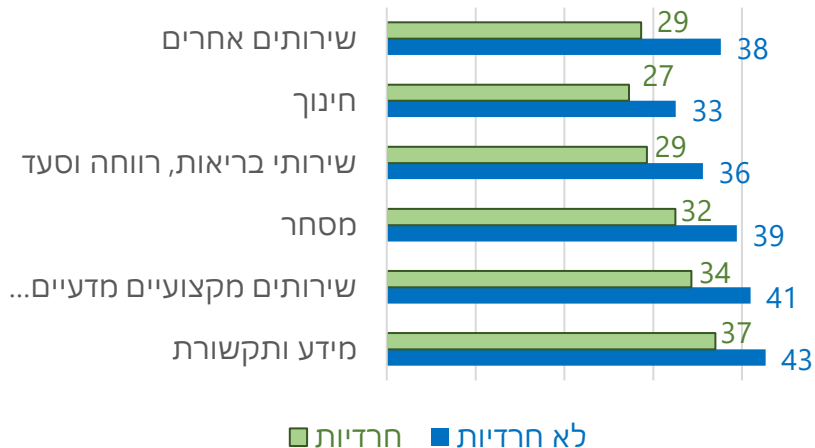
בחיתוך לפי ענפים שכירות חרדיות מרוויחות פחות

שעות עבודה ושכר לשעה – בחיתוך לפי ענפים

שכר לשעה בש"ח

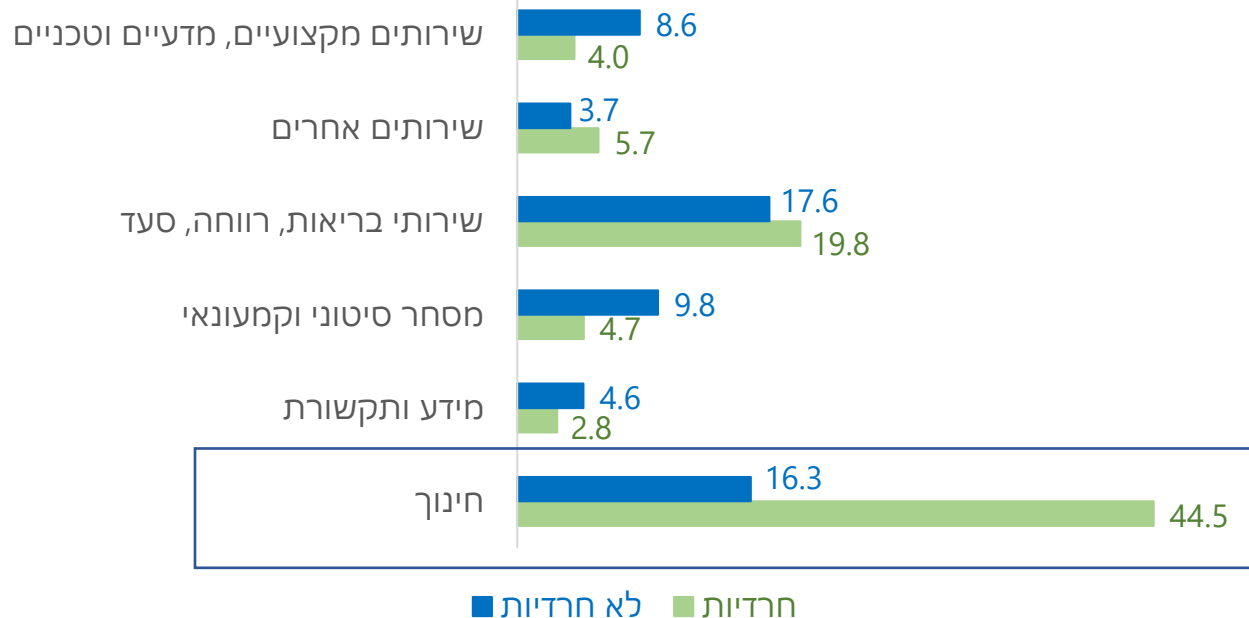

מספר שעות עבודה

ענפי התעסוקה בהן מועסקות נשים חרדיות מאופיינים בשכר נמוך

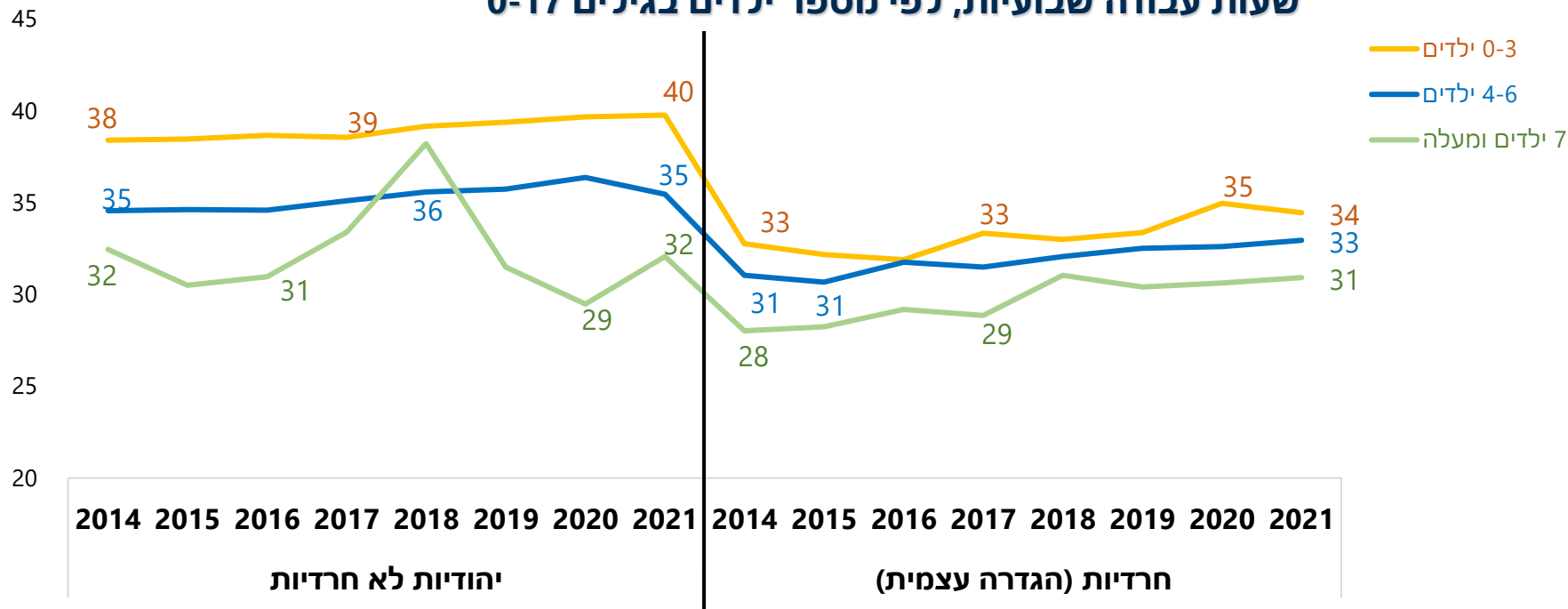
שיעור הנשים שעובדות בכל אחד מענפי התעסוקה מתוך הנשים המועסקות

מקור: עיבודים לסקר הוצאות 2019, למ"ס

היקף עבודה נמוך יותר בקרב נשים מרובות ילדים

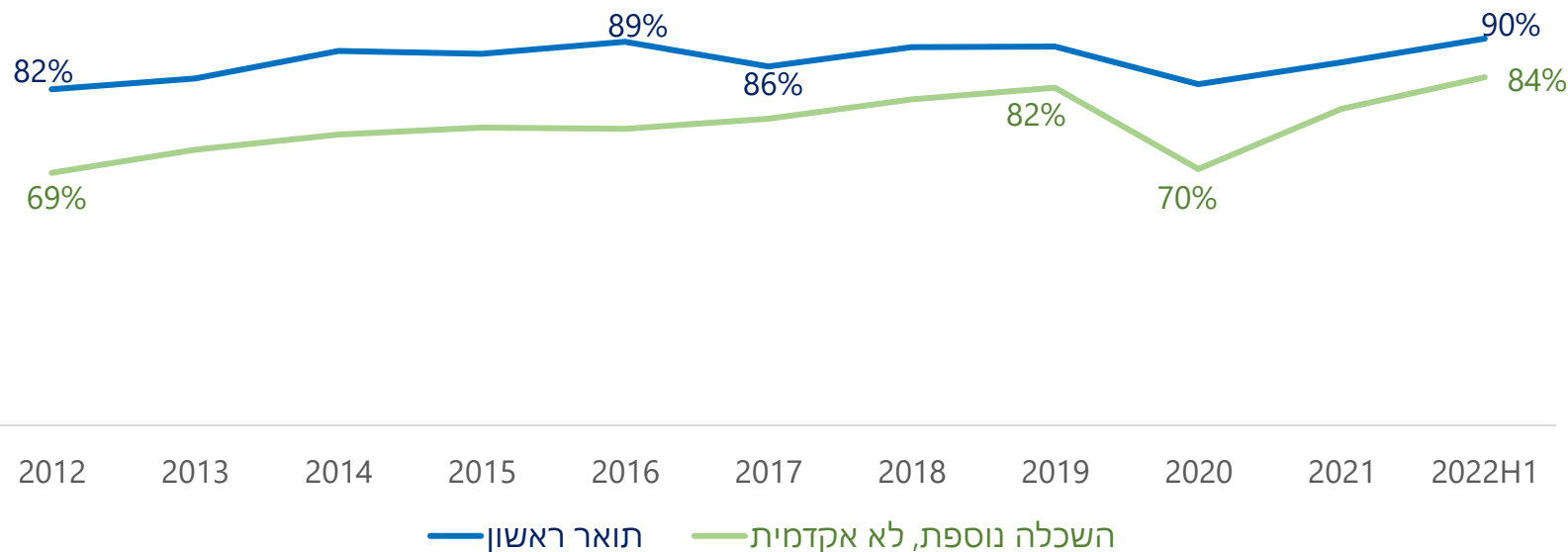
שעות עבודה שבועיות, לפי מספר ילדים בגילים 0-17

מקור: עיבודים לסקר כוח אדם, נשים בגילי 25-39

שיעורי התעסוקה של בעלות השכלה מקצועית (לאו דווקא בסמינרים)

שיעורי תעסוקת חרדיות לפי רמת השכלה

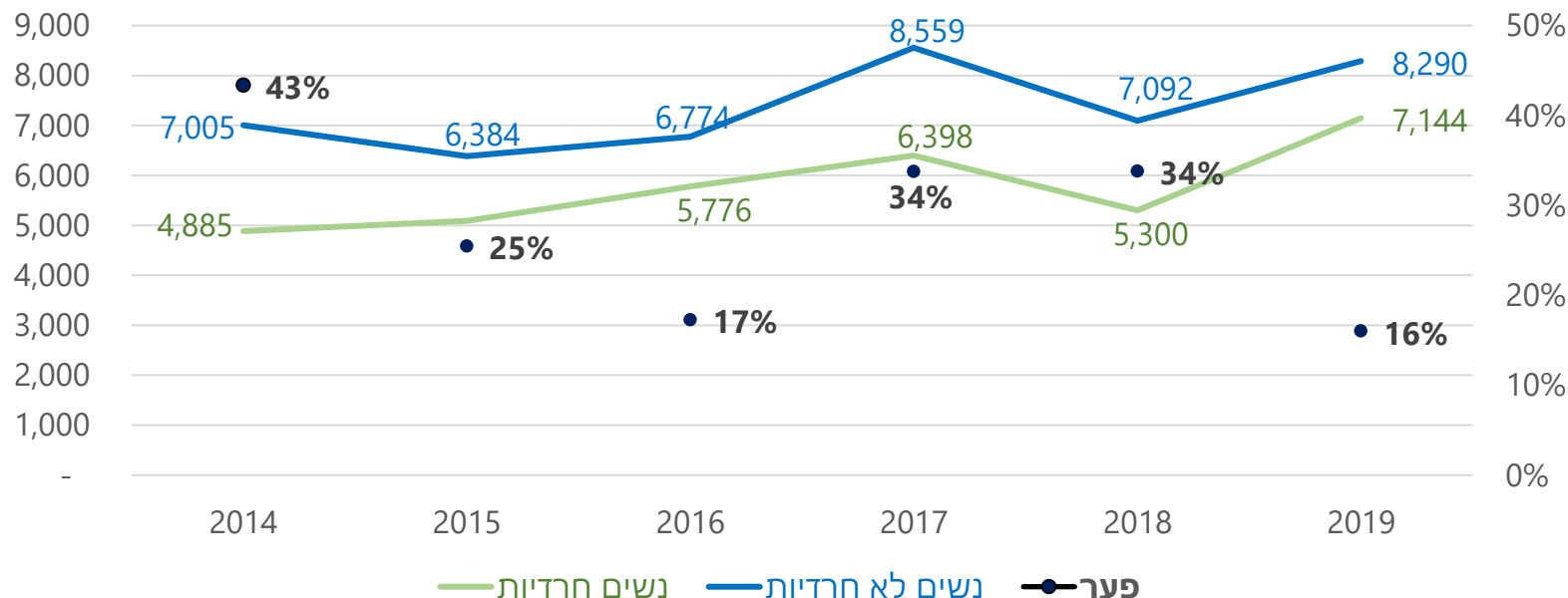

מקור: עיבודים לסקר כוח אדם. גילי 25-64

זיהוי חרדים לפני 2014 לפי מוסד, משנת 2014 לפי הגדרה עצמית

שכר נשים עם השכלה מקצועית- הפער 28% בממוצע

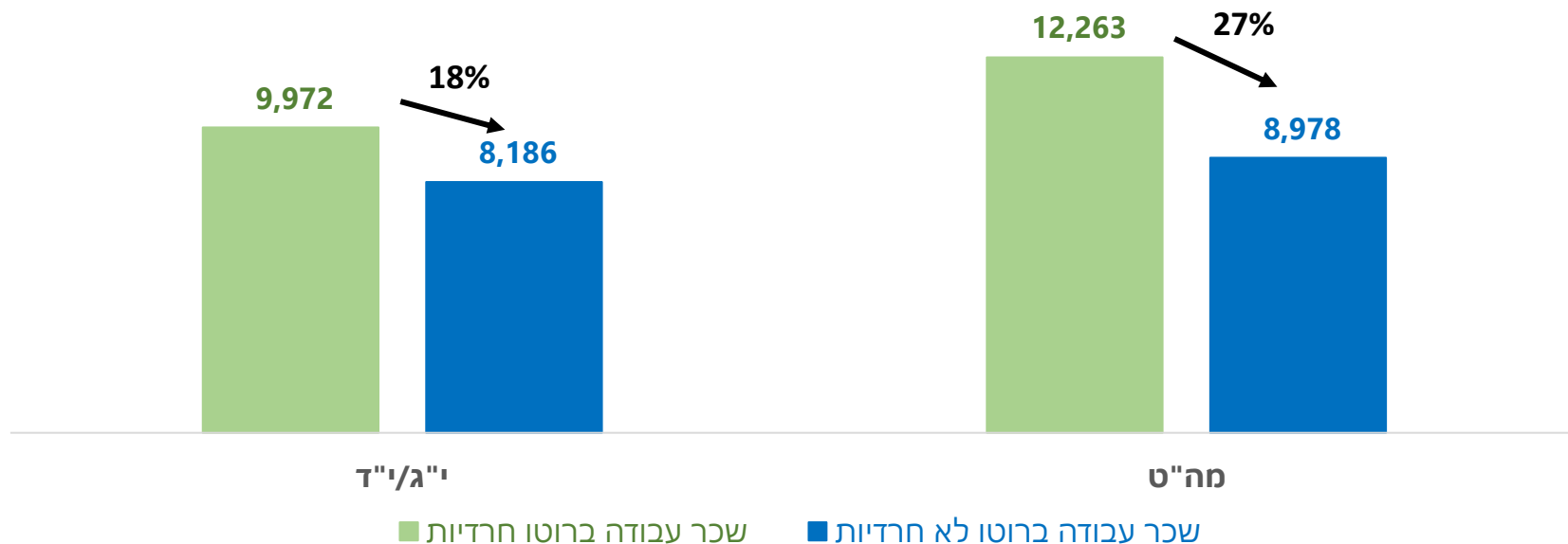
שכר ממוצע השכלה מקצועית

מקור: עיבודים לסקרי הוצאות והכנסות, למ"ס. נתונים ריאליים, מחירי 2021
הכנסה מעבודה שכירה, נשים שכירות בגילאי 25-39, הכנסה חודשית מעל 500 ₪ לחודש

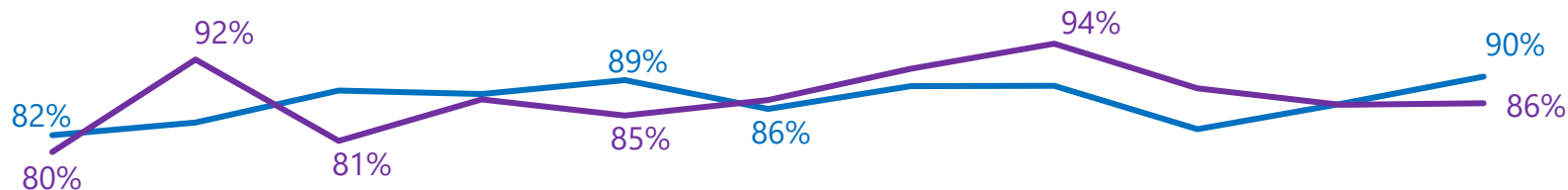
שכר גבוה יותר לחרדיות במה"ט וביג"ד

שכר עבודה ברוטו, נשים בגילי 25-39, 2019

מקור: עיבודים לנתונים מנהליים

שיעורי התעסוקה של חרדיות אקדמאיות גבוהים מאד

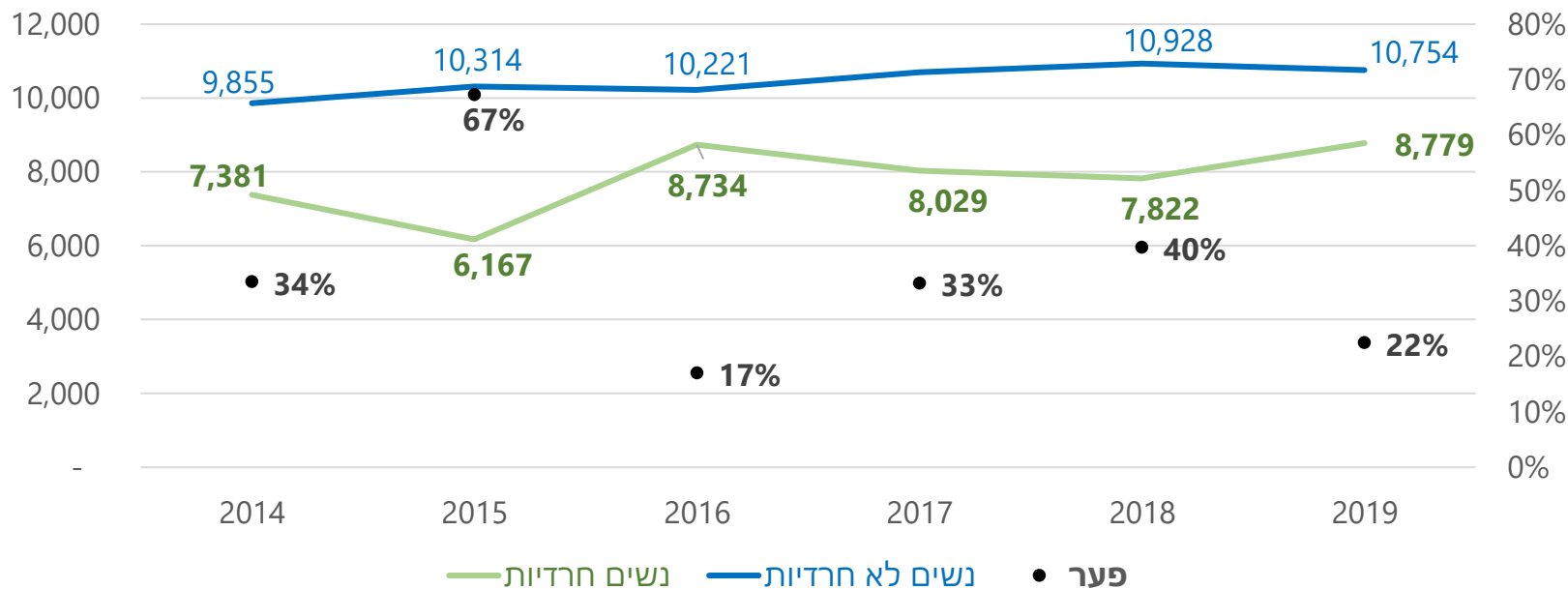
שיעורי תעסוקת חרדיות לפי רמת השכלה

מקור: עיבודים לסקר כוח אדם. גילאי 25-64
זיהוי חרדים לפני 2014 לפי מוסד, משנת 2014 לפי הגדרה עצמית

רמת השכר של השכלה אקדמית גבוהה מהממוצע פערי השכר בהשכלה אקדמית - 36% בממוצע

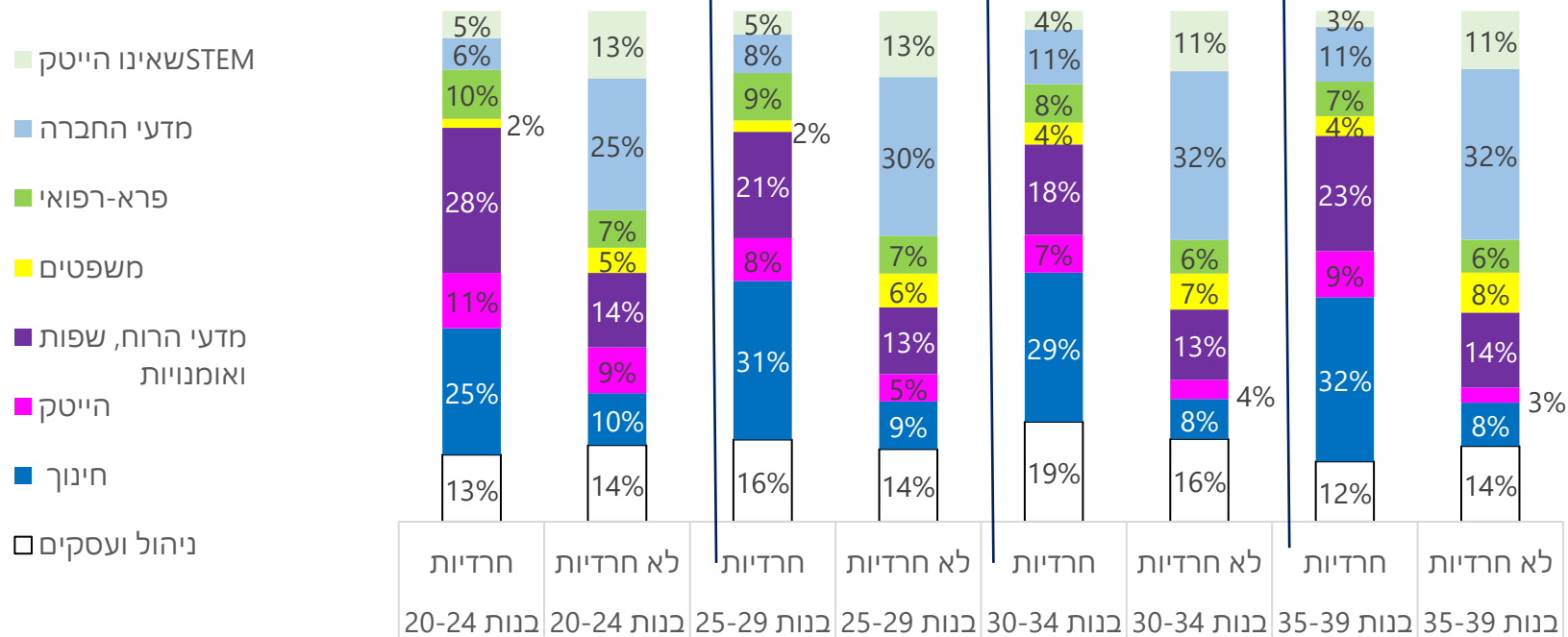
שכר ממוצע השכלה אקדמית

מקור: עיבודים לסקרי הוצאות והכנסות, למ"ס. נתונים ריאליים, מחירי 2021
הכנסה מעבודה שכירה, נשים שכירות בגילאי 25-39, הכנסה חודשית מעל 500 ₪ לחודש

מה לומדות נשים חרדיות לעומת לא חרדיות?

אחוז הנשים הלומדות כל תחום לפי קבוצת אוכלוסייה וגיל

מקור: עיבודים לנתונים מנהלים, 2019